

KOMMUNEPLANENS SAMFUNNSDEL 2018-2028

Innhold

Forord	3
1. Visjon og mål	4
2. Kommuneplanens samfunnsdel	4
3. Status i Nordre Land	5
4. Forholdet til øvrig planverk	6
4.1. Kommuneplanens arealdel.....	6
4.2. Et universelt utformet kommunesamfunn.....	6
5. Viktige samfunnsområder	7
5.1. Næringsutvikling og turisme.....	8
5.2. Oppvekst og utdanning.....	11
5.3. Helse, omsorg og velferd	12
5.4. Klima, miljø og areal	14
5.5. Bolig og nærmiljø.....	17
5.6. Kultur og frivillighet	18
6. Kommunen som organisasjon	20

Forord

Vi vil at Nordre Land skal være for alle! At veksten skal være bærekraftig og at vi skal bygge et inkluderende og godt samfunn for både fastboende, deltidsinnbyggere og tilreisende.

Med kommuneplanens samfunnsdel inviterer kommunestyret til et bredt samarbeid for å utvikle Nordre Land-samfunnet inn i framtiden. Kommuneplanens samfunnsdel handler om å sette mål som staker ut en ønsket retning for lokalsamfunnet vårt, og sette inn ressurser for å realisere målene. Samfunnsdelen gir kommunen retningslinjer for langsiktig og helhetlig planlegging, og er styringsverktøyet for annen kommunal planlegging og saksbehandling.

En forutsetning for at en plan blir realisert er at man har en god prosess. Det er viktig at alle som har medvirket kjenner seg igjen i sluttresultatet, selv om ikke alle har fått det helt som de ønsket.

Proessen har innbefattet medvirkning fra elderrådet, rådet for mennesker med nedsatt funksjonsevne, ungdomsrådet og kommunestyret. Administrativt har alle tjenesteområder blitt involvert. Det er gjennomført møter med ulike lag og foreninger. Næringslivet har blitt involvert, og det er avholdt åpent folkemøte.

Resultatet er en kortfattet og enkel plan, som inviterer alle sektorer, lag og foreninger, næringsliv, befolkningsgrupper og enkeltpersoner til en innsats for Nordre Land-samfunnet. Vi har utfordringer, men vi har også mange muligheter. Hvis vi står sammen har vi kraft til å gjennomføre det vi vil!

Jeg ønsker oss alle lykke til i arbeidet videre. Det er nå det starter!

Ola Tore Dokken

Ordfører

1. Visjon og mål

Visjon

Ekte landsbyliv og levende grender

Overordna mål

Livskvalitet og bærekraftig utvikling

Livskvalitet i Nordre Land handler om å ha et godt liv; både det å ha et aktivt liv, å kunne realisere seg selv i arbeid og fritid, og å kunne oppleve en god helsetilstand og personlig trygghet.

Bærekraftig utvikling i Nordre Land handler om å styre utviklingen slik at vi ivaretar våre behov i dag, uten at det reduserer mulighetene for kommende generasjoner til å dekke sine behov. En utvikling og vekst som tillater at tilgjengelige ressurser kan brukes i dag, men med et langsiktig perspektiv til grunn.

2. Kommuneplanens samfunnsdel

Kommuneplanens samfunnsdel er forankret i plan- og bygningslovens kapittel IV. *Kommunal planlegging*, og er verktøyet for kommunens overordna planlegging. Samfunnsdelen skal ta stilling til langsiktige utfordringer, mål og strategier for *kommunesamfunnet som helhet og kommunen som organisasjon*. Den skal angi hvordan kommunen selv skal følge opp planen, og sikre medvirkning fra andre offentlige organer og private.

Kommuneplanens samfunnsdel er en invitasjon til et bredt samarbeid om å utvikle Nordre Land kommune som samfunn. Planen angir mål (slik vil vi ha det) og strategier (dette må gjøres) innenfor seks utvalgte *samfunnsområder*. Realiseringen av planen er avhengig av at næringsliv, frivillige organisasjoner, grupper og den enkelte innbygger engasjerer seg. Samarbeidet med nabokommuner og statlige og fylkeskommunale myndigheter er også sentralt.

Kommuneplanens samfunnsdel skal følges opp gjennom bl.a. temaplaner og den årlige rullering av Handlingsplan/økonomiplan. Det vil være et fokus på planprogrammet i handlingsplanen der det vil være en oversikt over de planer som skal prioriteres i perioden.

3. Status i Nordre Land

Nordre Land kommune strekker seg fra fjord til fjell; fra Randsfjorden i sør til Synnfjell i nord. Landsbyen Dokka er kjent langt utenfor kommunegrensene, og vi har levende grender. Kommunen har et variert næringsliv, der helse og sosial, tjenesteyting, varehandel og industri er de sektorene med flest arbeidsplasser. Nordre Land har lavere arbeidsledighet enn landsgjennomsnittet.

Nordre Land var tidlig ute med utbygging av barnehager, og har full barnehagedekning. Læringsresultatene i grunnskolen har over tid ligget lavere enn landsgjennomsnittet. Det er viktig for Nordre Land å ha et helhetlig utdanningsløp i kommunen. Samarbeidet med fylkeskommunen for å videreutvikle Dokka videregående skole er en samfunnsmessig høyt prioritert oppgave.

Det er en lavere andel av befolkningen i Nordre Land som har videregående eller høyere utdanning. Mange av ungdommene som tar høyere utdanning flytter ut av kommunen. For å snu denne trenden må det etableres flere kompetansearbeidsplasser. Samtidig ser vi en vekst i deler av næringslivet hvor behovet for fagarbeidere er økende.

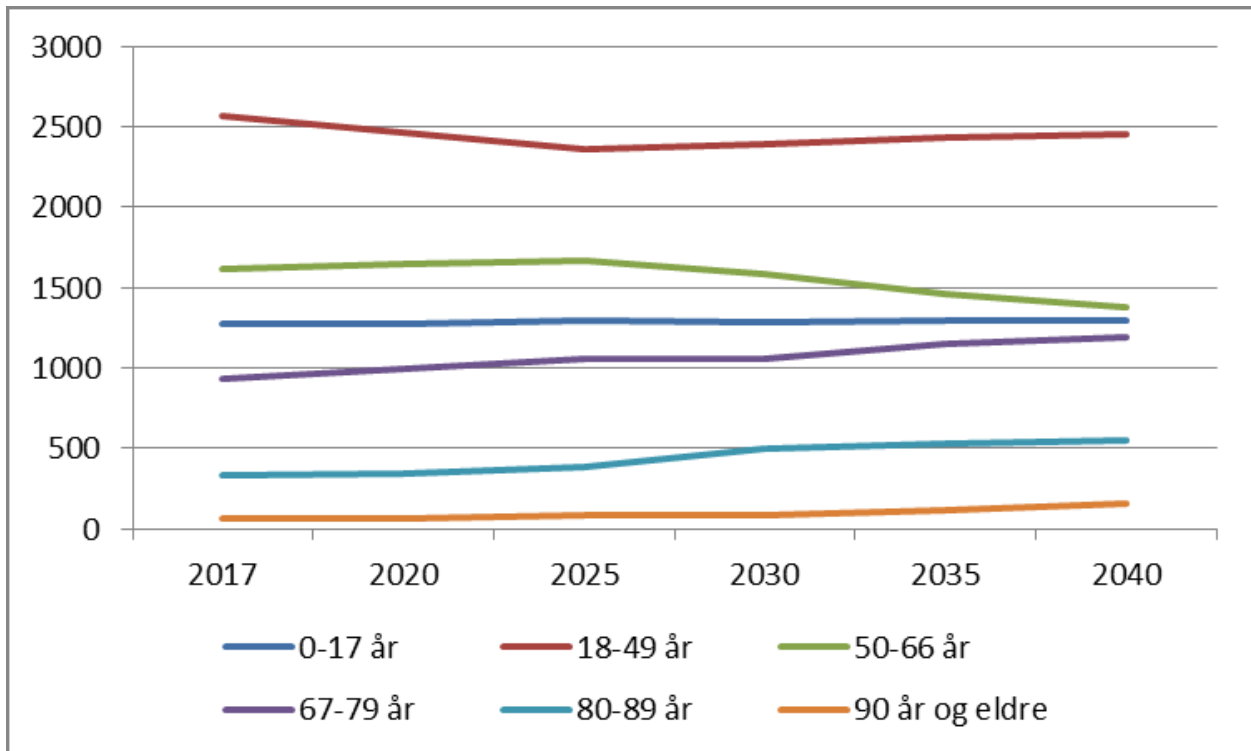
Kommunen har samtidig en høy andel uføre og utfordringer knyttet til folkehelse. Nordre Land er med i et tiårig folkehelseprosjekt med fokus på psykisk helse hos barn og unge. Målet er at forebyggende arbeid innen psykisk helse vil bedre statistikken på dette området i planperioden.

Nordre Land kommune har de siste 10 årene hatt relativt stabilt antall innbyggere, og har ved inngangen til 2017 6.773 innbyggere. Kommunen har fødselsunderskudd. Da folketallet har økt er det tilflytting og innvandring som har bidratt til vekst. En vedvarende netto utflytting av unge mennesker, fører til et lavere antall fødte og en større andel eldre i befolkningen.

I Nordre Land kommune antas det at andelen av befolkningen som overstiger yrkesaktiv alder øker fra 12 % i 2016 til nærmere 18 % i 2040. Dette illustrerer den framtidige utfordringen distriktskommuner får med økende utgifter til en raskt aldrende befolkning. I tillegg øker levealderen, noe som er positivt. Vi lever lengre. Utfordringen for samfunnet er at omsorgsbyrden øker, da færre yrkesaktive må bære kostnaden med stadig flere eldre.

Frivilligheten blomstrer i kommunen. Det er mange lag og foreninger med mye medlemmer. Nordre Land Idrettslag er det største idrettslaget i fylket, og vi har en Frivilligsentral med stort mangfold av aktiviteter.

I befolkningsframskrivingene til SSB (Statistisk Sentralbyrå) ligger alternativet for lav netto innvandring (MMML) til grunn for sannsynlig befolkningsutvikling. I følge framskrivinger fra SSB, vil folketallet stige til 6904 innbyggere i 2030. Aldersfordelingen ser slik ut:

4. Forholdet til øvrig planverk

4.1. Kommuneplanens arealdel

Kommuneplanens arealdel ble vedtatt i 2016. Arealdelen har et langsiktig perspektiv med tanke på både utbygging og vern. De viktigste grepene er utvikling av Dokka som bosted og arbeidsplass, samt konsentrert hytteutbygging i fjellet. Kommunens arealstrategier fremgår av arealdelen.

4.2. Et universelt utformet kommunesamfunn

Målet med universell utforming er å gjøre samfunnet enklere å orientere og bevege seg i for så mange som mulig. Å klare seg selv og ta aktiv del i samfunnet er et viktig gode.

Det er et politisk mål at Norge skal bli universelt utformet. Dette er nedfelt i Regjeringens handlingsplan for universell utforming 2015-2019. Satsningsområder i handlingsplanen er utforming av velferdsteknologi og IKT.

For fremtiden er det viktig at kartleggingen videre resulterer i forbedringer der hvor det er nødvendig for å oppfylle målet i regjeringens handlingsplan.

5. Viktige samfunnsområder

De overordna målene om **livskvalitet og bærekraftig utvikling** skal ligge til grunn for all virksomhet i kommunen, og i utviklingen av samfunnet.

Den samlede innsatsen innenfor de utvalgte samfunnsområdene, vil avgjøre om overordna mål, og mål innenfor samfunnsområdene oppnås.

Utvalgte samfunnsområder i Nordre Land:

- Næringsutvikling og turisme
- Oppvekst og utdanning
- Helse, omsorg og velferd
- Klima, miljø og areal
- Bolig og nærmiljø
- Kultur og frivillighet

5.1. Næringsutvikling og turisme

Næringslivet i kommunen er variert, og både industri, transport, handel og landbruk er viktige næringer. Kommunen tilhører Gjøvikregionen som bo- og arbeidsmarkedsregion, men også Lillehammer og Valdres er viktige regioner for kommunen. Næringslivet har, målt i antall arbeidsplasser, opplevd stabilitet de siste årene. Nyetableringer og gründere er mangelvare.

Handelsnæringen har generelt opplevd en utflating i omsetningen og landbruksnæringen er inne i en vedvarende omstilling. Handelsnæringen som resultat av endrede vaner, med bl.a. økt netthandel og landbruket som resultat av rasjonalisering og effektivisering.

Oppland fylkeskommune har i regional plan for byer og tettsteder (2016), klassifisert Dokka som områdesenter. Landsbyen Dokka har gjennom arbeid med stedsutvikling og prosjektarbeid blitt en landsby kjent for en aktiv kultur- og handelsvirksomhet med Landsbymarked, Landsbyfest og Landsbykonferanse. Landsbyen skaper identitet og vil stå sentralt i videre utviklingsarbeid. Det vil være viktig å videreutvikle Landsbytankegangen og jobbe aktivt med bolyst og omdømmebygging.

Bioøkonomi er en spennende satsing for Nordre Land. Skog og biologisk materiale fra landbruket, naturgrunnet med utmarksressurser og rekreasjonsprodukter gir oss muligheter til å ta del i det grønne skiftet og utvikle ny næring. Kommunen har store arealer som er attraktive for grønt reiseliv/bærekraftig turisme. Det er behov for utvikling av løsninger og produkter til denne sektoren, basert på kortreiste og biologiske fornybare ressurser der dette er mulig.

Effektivt bredbånd er en vesentlig forutsetning i alle næringer. Dette er en infrastruktur som må være på plass ift næringsutvikling og etableringer. Det må samarbeides med aktører innen bransjen, og sammen legge premisser for videre utbygging. Det må også legges et press på de som gir utmidler på området for å få en fortgang i utbyggingen.

Veger med god standard er en viktig forutsetning for næringslivet, både når det gjelder varetransport og persontransport, og god tilgjengelighet til opplevelser og hytteområder. Kommunen er et kollektivknutepunkt, med øst/vest forbindelse, og har en stor transportnæring.

Kompetanse og rekruttering – tilgang på god kompetanse og videreutvikling av eksisterende er vesentlig for utvikling i alle næringer. Kommunen ligger lavt på både utdanningsnivå og «kompetansesarbeidsplasser». For å øke bevissthet hos unge om deres muligheter i lokalt næringsliv, og rekruttering generelt, er et tett samarbeid mellom skole, næringsliv og lokalsamfunn viktig. Samarbeid mellom næringslivet Dokka videregående skole, Høyskolen Innlandet, NTNU Gjøvik og andre utdanningsinstitusjoner i vårt distrikt blir viktig framover. Automatisering og digitalisering vil

gjøre at mange arbeidsplasser vil få nye kompetansekrav. Omstilling og digital kompetanse er stikkord.

Synnfjellet har stort potensial for utvikling og det er gode muligheter for økt verdiskaping knyttet til reiselivsnæring i hele kommunen. Hytter, camping og våre naturkvaliteter gir muligheter for næringsutvikling.

For deler av næringslivet er det også viktig med bedre tilgang på areal. Kommunens overordnede ambisjon er å utvikle og legge til rette for et vekstkraftig næringsliv med høy verdiskaping. Nordre Land skal utvikle seg til en enda mer næringsvennlig kommune. Kjennetegn på dette er bl.a. å legge til rette for næringsutvikling gjennom positiv holdning til utviklingstiltak, kort saksbehandlingstid, oppdaterte arealplaner og gode støtteordninger.

Slik vil vi ha det

- Økt verdiskaping og flere arbeidsplasser.
- Landsbyen Dokka skal utvikles videre som et attraktivt og levende handelssentrum.
- Fortsatt høy produksjonen fra biobaserte næringer.
- Et godt tilrettelagt utviklingsmiljø for etablering av biobasert næringsliv.
- En bærekraftig hytte- og destinasjonsutvikling.

Dette må gjøres

- Støtte videreutvikling av kommunens eksisterende bedrifter, blant annet innenfor næringer der kommunen har fortrinn; skog, landbruk og tre, industribedrifter innen metallbearbeiding, interiører, betong og bedrifter i entreprenørbransjen og transportbransjen.
- Bidra til godt samarbeid mellom skole og næringsliv.
- Bidra til arenaer for kompetanseutvikling i næringslivet og økt samhandling mellom bedrifter som kan ha synergieffekter av samarbeid
- Bidra til samarbeid mellom næringsliv og forsknings- og utdanningsinstitusjoner.
- Stimulere til nyskaping og etablerervirksomhet, gjennom veiledning og kompetansemegling, å støtte opp om Landsbyen Næringshage, forvalte Næringsfond og andre støtteordninger og samarbeid med Gjøvikregionen Utvikling.
- Støtte opp om utviklingstiltak, markedsføring og profilering som er viktig for å fremme. Land som reiselivsdestinasjon. Samt å støtte opp om videreutviklingen av arrangementer både i Synnfjellet, ellers i kommunen. Legge til rette for at den enkelte hytte blir bruke flere døgn i året.

- Utvikle et samarbeid med kompetansemiljøer som NTNU, Raufossmiljøet, og andre viktige aktører, som kan bistå bedrifter i Nordre Land i sitt utviklingsarbeid.
- Sikre tilgang på tilstrekkelig og varierte næringsarealer.
- Fokus på grønn utvikling innen reiseliv og andre næringer der det er naturlig.

Slik ser vi om vi er på rett vei

- Utvikling i omsetning i næringslivet (handelsstatistikk fra SSB oa.)
- Utviklingen i antall arbeidsplasser og sysselsettingsgrad.
- Nyetableringer i kommunen.
- Utvikling i aktivitet og produksjon innenfor skogbruk, jordbruk og husdyrhold.
- Tilgangen på næringsarealer.
- Utviklingen i hyttebyggingen, antall gjestedøgn og omsetningen fra dette lokalt.
- Plassering i Nærings-NM.

5.2. Oppvekst og utdanning

Det er viktig å sikre at alle barn og unge gis likeverdige tilbud og utviklingsmuligheter uavhengig av sosial bakgrunn. Barn og ungdom har særskilte behov, interesser og rettigheter og deres synspunkter må bli tatt på alvor.

Barn og unges oppvekst er først og fremst familiens ansvar, men mange i samfunnet har et medansvar: nærmiljø, barnehage, skole, velferdstjenester i kommunen og frivillige organisasjoner. Et godt samspill mellom disse aktørene er nødvendig for å sikre et godt oppvekstmiljø. Kommunen har gjennom sine velferdstilbud og opplæringsinstitusjoner et stort medansvar i å bidra til at barn og unge blir bedre rustet til å håndtere livene sine her og nå og i framtida. Dette krever en solid kommunal organisasjon, som samarbeider tett og tverrfaglig med barn, unge og deres foresatte, slik at barn og unge blir møtt som hele mennesker.

Barnehagene har et stort fokus på anerkjennende voksne i møte med barn, og brukerundersøkelsen viser at foresatte er godt fornøyde. Elevundersøkelsen viser at elevene i Nordre Land trives på skolen og opplever støtte fra lærerne sine. Skolene har fortsatt en vei å gå for å oppnå de læringsresultatene vi mener vi bør kunne ha i vår kommune. Barnehage og skole har over flere år arbeidet med pedagogiske utviklingsplaner, og vi forventer å se en bedring i resultatene over de neste årene.

Slik vil vi ha det

- Et godt oppvekstmiljø og gode utviklingsmuligheter for alle barn og unge.
- En barnehage og skole som ser det enkelte barns muligheter, slik at de rustes til å mestre livet sitt.
- Læringsresultater på linje med landsgjennomsnittet.
- Flest mulig skal kunne fullføre en videregående opplæring på hjemstedet.

Dette må gjøres

- Styrke det tverrfaglige samarbeidet for å sikre kvalitet, utvikling og riktig kompetanse i alle tjenester.
- Utvikle samarbeidet med foresatte.
- Styrke leken som læringsarena.
- Skape motivasjon og mestring gjennom praktisk, variert og relevant opplæring.
- Sikre trygge og gode læringsmiljøer i barnehage og skole.
- Legge til rette for fysisk aktivitet i barnehage og skole, gjennom et variert fritidstilbud.
- Styrke funksjonell bruk av digitale verktøy.
- Styrke samarbeidet mellom Nordre Land kommune og fylkeskommunen med hensyn til opplæringstilbudet på Dokka videregående skole.

Slik ser vi om vi er på rett vei

- Brukerundersøkelser fra barnehage viser at foresattes tilfredshet med barnehagen er høy.
- Elevundersøkelsen fra skolen viser at elevene opplever minimalt med mobbing, og at de blir bedre fulgt opp av lærerne enn tidligere.
- Nasjonale prøver, eksamensresultater og standpunkt karakterer viser at læringsutbyttet i Nordre Land-skole ligger på landsgjennomsnittet, over tid.
- Medarbeiderundersøkelsen (ansatte i barnehage og skole) viser at medarbeiderne mener de har god kompetanse, og får brukt sin kompetanse.
- Gjennomføring av videregående skole i løpet av 5 år, og på normert tid øker.
- Elevtallet og antall linjer på Dokka videregående øker.

5.3. Helse, omsorg og velferd

Fremtidens hovedutfordringer er knyttet til vekst i antall brukere, og at flere har komplekse sykdomsbilder. Dette gir behov for sammensatte og koordinerte tjenester som krever faglig kompetanse, og et helhetlig livsløpsperspektiv på tjenestetilbudet. En bred folkehelsesatsing er et bidrag til å sikre livskvalitet og gode liv for innbyggerne, og enkeltpersoner må i framtiden ta større ansvar for egen helse. Tjenestene skal stimulere mottakerens egne ressurser og mestring.

Kommunen har flere utfordringer knyttet til innbyggernes helse i alle aldre, og erfarer en generell økning i forventninger fra både brukere og pårørende i forhold til hva som er kommunale oppgaver. Det er stadig flere yngre med redusert boevne, og flere både yngre og eldre, har psykiske problemer som utløser behov for tjenester. En økt andel brukere har også dårligere nettverk enn tidligere, samtidig som det er en generell reduksjon i frivillige omsorgsytere.

Samtidig med økt behov for helsetjenester i yngre aldersgrupper, øker andelen eldre. Dette vil skje parallelt med at andelen i yrkesaktiv alder synker, og det blir færre potensielle helsearbeidere. Konsekvensene av en økt levealder er ikke opplagte, hverken for samfunnet som helhet eller for enkeltindividene det angår. En kan anta at det kan medføre flere år med sykdommer, men at det ser ut til at en klarer seg bedre med sykdommen enn tidligere. Det kan henge sammen med bedre medisinsk behandling, bedre fysiske omgivelser og teknologi som legger til rette for å klare seg selv.

Kommunes tjenester har vært i kontinuerlig vekst i flere tiår. Denne veksten må organiseres og i større grad utvikles tjenester som støtter opp under forebygging, tidlig innsats og rehabilitering framfor å heve terskelen for å få hjelp. For å utløse ressurser på tvers av og utenfor kommuneorganisasjonen må det ses med nye øyne på hva en tjeneste skal være, og hvem som skal være med å skape den.

Nordre Land har en del større utfordringer enn sammenlignbare kommuner når det handler om barn med tiltak i barnevernet. Det overordna målet om «Livskvalitet» skal ikke minst gjelde de yngste, og derfor må det forebyggende fokuset i samarbeidet mellom ulike tjenester prioriteres.

Nordre Land har relativt få langtids sosialklienter, og lav arbeidsledighet. Innsatsen innenfor aktivisering av unge sosialklienter, og andre i risikogrupper for å falle ut av et fremtidig arbeidsliv har høy prioritet.

Flyktninger som blir og er bosatt i Nordre Land gis et godt tilbud om både språkopplæring og innføring i det norske samfunnet, i tråd med lovens krav. Språk er nøkkelen til integrering og arbeid.

Slik vil vi ha det

- Innbyggere i alle livsfaser opplever god helse og trygghet i et aktivt og sosialt liv der barn og unge vokser opp med trygghet og omsorg.
- En god folkehelse med fokus på tidlig innsats, forebygging, og mestring i alle aldersgrupper.
- Økt sysselsetting og reduksjon i antallet uføretrygdede.

Dette må gjøres

- Sikre god kapasitet og kvalitet i tjenesten, og utvikle nødvendige behandlingsplasser.
- Utvikle og ta i bruk nye løsninger som bidrar til at alle kan bo i eget hjem så lenge som mulig.
- Tilrettelegge for varierte boformer, som sikrer trygghet og sosial aktivitet.
- Legge til rette for økte muligheter for sysselsetting av grupper som har vanskelig med å komme inn i ordinært arbeidsliv.

- Samarbeide på tvers av fag og avdelinger, og med pårørende og frivilligheten for å skape en god oppvekst og et godt liv for flest mulig.
- Barn og familier som trenger det skal få hjelp tidlig.

Slik ser vi om vi er på rett vei

- Innbyggerundersøkelse og brukerundersøkelser
- Folkehelseprofil
- Utviklingen i nøkkeltall i tjenestene

5.4. Klima, miljø og areal

Målet om en bærekraftig utvikling handler blant annet om å bremse de pågående klimaendringene og bli et lavutslippsamfunn. For Nordre Land er det veitrafikk og landbruket som utgjør størsteparten av utslippene. Nordre Land er imidlertid en stor skogkommune som også bidrar til at det bindes opp store mengder CO₂. Kommunen kan både være en pådriver for gode energi- og klimatiltak hos private, og selv gå foran som et godt eksempel. Skogkultur, bruk av biomasse og muligheter for økt bruk av tre i bygg er muligheter som Nordre Land kan utnytte. Kommunen skal revidere klima- og energiplanen for å konkretisere utfordringer og tiltak innen dette området.

Tilpasning og hensyn til endringer i klimaet er viktig i forbindelse med arealplanlegging og utbygging. Nordre Land har mange bratte dalsider hvor det kan oppstå flom i mindre vassdrag i forbindelse med

kraftig nedbør. Kommunen trenger mer kunnskap og økt fokus på dette temaet fremover. Manglende hensyn kan få store samfunnsmessige konsekvenser i form av ødelagt infrastruktur og skade på eiendommer.

Avløp fra bl.a. hytter og avrenning fra landbruket vil kunne øke belastningen på vassdragene. God planlegging av avløpsløsninger og overvåkning av vassdragene vil være viktig de neste årene. Veiledning av gårdbrukere likeså. Målene i vannforvaltningsplanene til Vannområde Randsfjorden, og om god økologisk balanse må ligge til grunn. Kommunen har også en viktig rolle i oppfølgingen av regionalt miljøprogram i Oppland. Bevaring av større sammenhengende naturområder er et av de viktigste tiltakene for å ta vare på naturmangfoldet.

Kommuneplanens arealdel og kommunedelplanene i Synnfjellet er nylig revidert. Gjennom disse planene gir kommunen føringer for lokalisering av blant annet boliger, handel, næringsvirksomhet og fritidsbebyggelse de neste årene. De overordna arealplanene gir et godt grunnlag for videre detaljplanlegging både i Landsbyen, og i fjellet. En viktig strategi for Nordre Land kommune er å alltid ha arealplaner som møter samfunnets behov.

Dokka er et viktig kollektivknutepunkt i Oppland. For å stimulere til miljøvennlig transport og tilby innbyggerne et godt reisetilbud, bør Nordre Land kommune legge til rette for kollektivtransporten og være en pådriver for at denne opprettholdes og videreutvikles. Samtidig må man erkjenne at biltransport er viktig i distriktet og at dette betinger at standarden på fylkesvegene heves. Her kan kommunen også være en pådriver.

Slik vil vi ha det

- Ren luft og rene vassdrag med god økologisk tilstand.
- En arealbruk som sikrer et attraktivt lokalsamfunn og bærekraft på sikt.
- Bidra til at nasjonale og internasjonale klimamål kan nås.
- Bygg med fornybare materialer, og bruk av fornybar energi.
- Kollektivtransporten som korresponderer mellom øst/vest/nord/sør i Oppland.

Dette må gjøres

- Redusere klimagassutslippene fra kommunens virksomhet.
- Redusere forurensende utslipp fra avløpsanlegg, landbruk og andre kilder.
- Legge føringer for bruk av fornybare byggematerialer og vannbåren varme, med fornybare og fortrinnsvis kortreiste energikilder.
- Sikre oppdaterte og aktuelle arealplaner.
- Legge til rette for friluftsliv og fysisk aktivitet.
- Fokus på «Grønt reiseliv» og hytteutvikling- muligheter for å utvikle «grønne» produkter og tjenester.

- God tilgang på attraktive, aktuelle og trygge utbyggingsområder.
- Reviderte arealplaner.

Slik ser vi om vi er på rett vei

- Utviklingen i luft- og vannkvalitet over tid.
- Dokumentasjon av reduserte utslipp til luft og vann.
- Vedtatte arealplaner (kommunedelplaner, områdereguleringsplaner)
- Etterspørselen etter utbyggingsarealer og næringslivets tilfredshet med utvidelsesmuligheter/lokaliseringsmuligheter.
- Utviklingen av nye bygg med fornybare materialer og energikilder.

5.5. Bolig og nærmiljø

Å ha et hjem er grunnleggende for opplevelse av trygghet og tilhørighet. Å skaffe seg en bolig er i utgangspunktet den enkeltes ansvar, men kommunen skal bistå dem som av ulike grunner ikke mestrer det. Alle skal kunne bo godt og trygt. Dette er viktig for at vi skal kunne ta utdanning, danne familie, være i arbeid og ta vare på helsa vår. Boligen er også en ramme for et sosialt liv og gir tilhørighet til et nærmiljø og lokalsamfunn. Innsatsen overfor barnefamilier og unge som ikke bor bra må forsterkes, og boliger bør i økende grad ivareta krav til universell utforming, eller livsløpsstandard.

Nærmiljøet har stor betydning for alle aldersgrupper, men spesielt for de mindre mobile gruppene, som eldre og barn og unge. Universell utforming av boligområder, nærmiljøer og andre aktivitetsmuligheter er viktig for å sikre tilgjengelighet og samfunnsdeltakelse for alle. Trygghet, og trafiksikkerhet er viktig, og gode lokale veger og stier. Et bolig- og nærmiljø som skaper muligheter for sosialt fellesskap, som ivaretar menneskets behov for sosiale arenaer, på tvers av generasjoner, og nærhet til viktige tjenester sikrer trivsel og gjør det mulig for flere eldre å kunne bo hjemme lengst mulig.

Gode boliger, boområder og nærmiljø, som ivaretar sosiale behov, behov for utfoldelse og tjenestebehov, er noe av det mest sentrale for folkehelsa.

Landsbyen har det beste fra byen og det beste fra landet, de landlige kvalitetene med trygghet, fellesskap og dugnadsånd, de urbane kvalitetene med et tiltalende sentrum, et bredt handels- og servicetilbud, et aktivt kulturliv og spennende arbeidsplasser. Her kan du leve det ekte landsbylivet, med mer tid til de viktige tingene.

Slik vil vi ha det

- Økt innbyggertall i kommunen som helhet, og ute i grendene.
- Landsbyen Dokka fremstår som et særdeles attraktivt *områdesenter*, med et mangfold av tilbud og mange gode landsbyrom.
- Et differensiert boligtilbud tilpasset ulike aldersgrupper og familier, med vekt på nærhet til tjenester og med gode sosiale møteplasser.
- Tilrettelagte vakre boligområder og nærmiljøer med god byggeskikk og bruk av miljøvennlige materialer og med en energibruk basert på fornybare ressurser.

Dette må gjøres

- Jobbe med å videreutvikle Landsbyen Dokka.
- Områdeplanlegging av Dokka sentrum, som ivaretar ulike arealbehov, samt mål og retningslinjer for utviklingen.
- Synliggjøre/markedsføre kommunen som en attraktiv bo- og etableringskommune.
- Stimulere til samarbeid mellom offentlige myndigheter og private aktører om utbygging av tilstrekkelig antall boliger for ulike grupper, med ulike behov.
- Sikre trygge skoleveier, godt kollektivtransporttilbud og ordninger for at unge og eldre trygt kan ferdes på dagtid/kveldstid.

Slik ser vi om vi er på rett vei

- Vekst i innbyggertallet.
- Utvikling i bygging av boenheter.

5.6. Kultur og frivillighet

Gjennom drift av egne kulturtiltak og utstrakt støtte til lag og foreninger, skaper kommunen forutsigbarhet på kulturområdet og med det, trivsel, bolyst og økt livskvalitet. Kultur handler om å skape gode opplevelser. De fleste av oss ønsker å fylle tida vår med noe meningsfylt – noe som interesserer og engasjerer. Enten det er som tilrettelegger, utøver eller publikum ønsker vi å delta i noe som skaper glede og energi.

Deltakelse i kulturaktiviteter har stor egenverdi og summen av positive opplevelser forebygger mistrivsel og gir bedre folkehelse. Særlig synes det som om deltakelse i frivillig arbeid oppleves som givende og verdifullt.

Kultur og frivillighet er derfor viktig i kommunens folkehelse- og inkluderingsarbeid. Et tett samarbeid mellom kommunale kulturtiltak og frivillige lag, organisasjoner og andre frivillige, er avgjørende for å lykkes med inkludering og integrering. Dette gjelder både for inkludering av fremmedkulturelle, men også andre innflyttere og alle innbyggere i kommunen.

Kulturlivet og frivilligheten skaper arenaer som bidrar til mestring, tilhørighet og fremmer gjennom dette god psykisk og fysisk helse. I kommunens folkehelseprofil pekes det på utfordringer innenfor vekt, fysisk aktivitet, barn og unges psykisk helse og røyking. Satsing på kultur og frivillighet kan være med på å forebygge flere av disse utfordringene.

Med Frivillighet mener vi alt frivillig arbeid som utføres av lag, foreninger og enkeltstående frivillige. Å satse på frivillighet er å legge til rette for å ivareta frivilliginitiativet hos innbyggerne. Frivilligsentralen kan tilrettelegge oppgaver og ivareta den enkelte frivillige, være et bindeledd og jobbe på tvers av alle instanser og organisasjoner både kommunale og frivillige

Frivilligheten er i endring og det er en trend at medlemstall i organisasjoner går ned. Utviklingen går også i retning av støtte-medlemskap, heller enn aktivt engasjement. Oppslutningen om de frivillige organisasjonenes arbeid er likevel stor, og mange ønsker å være frivillige. Mange av de frivillige ønsker å utføre en aktivitet uten å være medlem av en organisasjon. Individuell selvrealisering ser i større grad ut til å være kjernen i vår tids frivillighet. Den har en mindre forpliktende og tidkrevende form, hvor engasjementet ikke er mindre langsiktig.

Slik vil vi ha det

- Aktivt og variert kulturtilbud.
- Veldrevne frivillige organisasjoner med høye medlemstall og stor aktivitet.
- Attraktive sosiale møteplasser.
- God integrering av innflyttere.
- Gode muligheter for fysisk aktivitet der folk bor.

Dette må gjøres

- Innovativ og utviklende satsing innen kultur, idrett og fysisk aktivitet.
- Bruke kommunale tilskuddsordninger som stimulans, og legge til rette for frivillige organisasjoner og uorganiserte aktiviteter.
- Drifte og videreutvikle egne kulturtiltak.
- Legge til rette for at frivilligheten kan drive aktivt og selvstendig.
- Bidra til å opprettholde sosiale og kulturelle møteplasser.

Slik ser vi om vi er på rett vei

- Innbyggerundersøkelser som viser tilfredsheten med kulturtilbudet og med mulighetene for friluftsliv og fysisk aktivitet.
- Stabilt eller økende antall medlemmer i frivillige organisasjoner.

- Stabilt eller økende antall kulturarrangementer med høy kvalitet og stor oppslutning.
- Stabil eller økende oppslutning om kommunale kulturtiltak.

6. Kommunen som organisasjon

Kommuneplanens samfunnsdel skal gjenspeile Nordre Land kommunes rolle som samfunnsutvikler og tjenesteleverandør. I tillegg må kommunen være en attraktiv arbeidsgiver for å sikre nødvendig kompetanse for måloppnåelse.

Kommunens oppgaver endres stadig raskere, og kravene til effektivitet er økende. Kommuneorganisasjonen må derfor utvikles gjennom en *kontinuerlig forbedring*. Det må legges til rette for innovasjon og nytenking i både tjenester og utviklingsarbeid. Organisasjonen skal preges av vilje og evne til endring, og til å kommunisere bevissthet om kvalitet og kostnadseffektivitet.

Slik vil vi ha det

Innbyggerne opplever tjenesten som god og nyttig og de gis med en god faglig kvalitet.

Økonomimål

Et netto-driftsresultat, en egenfinansiering av investeringer og et nivå på disposisjonsfond som sikrer en sunn kommuneøkonomi og et handlingsrom for utvikling.

Dette gjør vi

For å sikre dette, må en del grunnleggende forutsetninger være på plass. Disse forutsetningene kan formuleres som strategier.

Strategier for kommunen som organisasjon

- Nordre Land kommune skal ha god økonomistyring og økonomisk handlefrihet til utvikling og forbedring.
- Organisasjonen skal ha kompetente og deltakende medarbeidere som gjennom medarbeiderskap og ledelse, både tar og får ansvar.
- Nordre Land kommune skal ha en effektiv og veldrevet moderne organisasjon, som henter ut gevinster ved kontinuerlig forbedring (Lean mm.) og innovasjonsaktiviteter (digitalisering, velferdsteknologi mm.).
- Organisasjonen skal preges av fleksibilitet, omstillingsevne og samarbeid i tråd med arbeidsgiverpolitikken.
- Nordre Land kommune har etablert interkommunalt samarbeid og regionalt samarbeid på flere områder der det er vurdert som hensiktsmessig. Nordre Land kommune ser også nytten av å søke samarbeid med kommuner i andre regioner der dette er naturlig.
- Åpenhet og god kommunikasjon skal prege all kommunal virksomhet.
- Nordre Land skal drive en aktiv omdømme- og rekrutteringspolitikk.

Kontinuerlig forbedring og digitalisering

Nordre Land kommune har tatt i bruk *Lean* som verktøy for å involvere medarbeiderne i å fjerne tidstyver og til å finne nye og bedre måter å løse oppgavene på, til brukernes beste. Dette kontinuerlige forbedringsarbeidet må fortsette.

Nordre Land kommune har iverksatt et stort Digitaliseringsarbeid, som ledd i det nasjonale arbeidet med et Digitalt førstevalg og med mål om å hente ut gevinster. Digitaliseringen skal bidra til en kvalitetsmessig heving i tjenestene, og en kostnadsmessig besparende tjenesteproduksjon. Innbyggerne skal få flere muligheter for å kommunisere digitalt, og får utført flere tjenester på nett.

Plan/tema	Vedtatt	Vurdering
Kommuneplan		
Planstrategi	Sak 101/16	Lages i første år etter kommunevalg (2020)
Kommuneplanens samfunnsdel 2012-2020	Sak 14/12	Revidert i 2017, vedtas i desember 2017
Kommuneplanens arealdel 2016-2027	Sak 17/16	Videreføres i perioden
Handlings- og økonomiplan med budsjett		Rulleres årlig - høst
Temaplaner		
Energi- og klimaplan	Ny	Vedtas 2018
Kommunal plan for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv 2017-2020	Sak 89/16	Revideres hvert 4. år (2020), årlig rullering
Plan for strategisk kommunikasjon	Ny	Sist vedtatte gjaldt for 2013-2017, K-sak 57/13 Usikkert om det skal utarbeides ny plan
Strategisk nærings- og utviklingsplan (SNU)	Ny	Sist vedtatte gjaldt for 2014-2017 Utarbeides i 2018
Trafikksikkerhetsplan	Ny	Sist vedtatte gjaldt for 2015-2017 Utarbeides i 2018
Hovedplan VA		Rulleres i 2019
VA-plan Synnfjell syd	Ny	Utarbeides med vedtak i 2018
VA-plan Synnfjell Øst	Ny	Utarbeides i 2017/2018 med vedtak i 2018
Tiltaksplan for folkehelse 2016-2019	Sak 54/16	Rulleres i perioden
Strategiskplan for Nordre Land skolen mot 2025	Ny	Utarbeides innen 1.8.2018
Sti- og løypeplan	Ny	2018
Landbruksplan	Ny	2019
Kulturminneplan	Ny	
Plan og kartlegging av friluftsområder	Ny	2020
Kommunale arealplaner		
Kommunedelplan Aust Torpåsen		Oppstart 2020
Kommunedelplan for Synnfjell øst		Sluttbehandles vinter 2018
Områderegeringsplan Dokka sentrum		Oppstart 2017/2018 inkl. Kulturstasjon
Områderegeringsplan Landmoområdet		Oppstart 2019/2020
Områderegering Dokka sentrum øst		Oppstart 2019/2020
Områderegering Dokka sentrum vest		Vedtatt 2019
Reguleringsplan Vann og avløp, fellestiltak Synnadalen		Oppstart ved vedtak av kommunedelplan Synnfjell Øst
Reguleringsplan avløpsrensaneanlegg Synnadalen		Oppstart desember 2017 - planprogram

Oppheving av gamle reguleringsplaner i Synnfjell Øst		Vedtatt sammen med kommunedelplanen Synnfjell Øst
Reguleringsplan for Vølstad – parkeringsplass		Oppstart varslet
Revidering av reguleringsplan Tonlia		Vinter 2018
Revidering av reguleringsplan Holtelia		Vinter 2018

NORDRE LAND
KOMMUNE